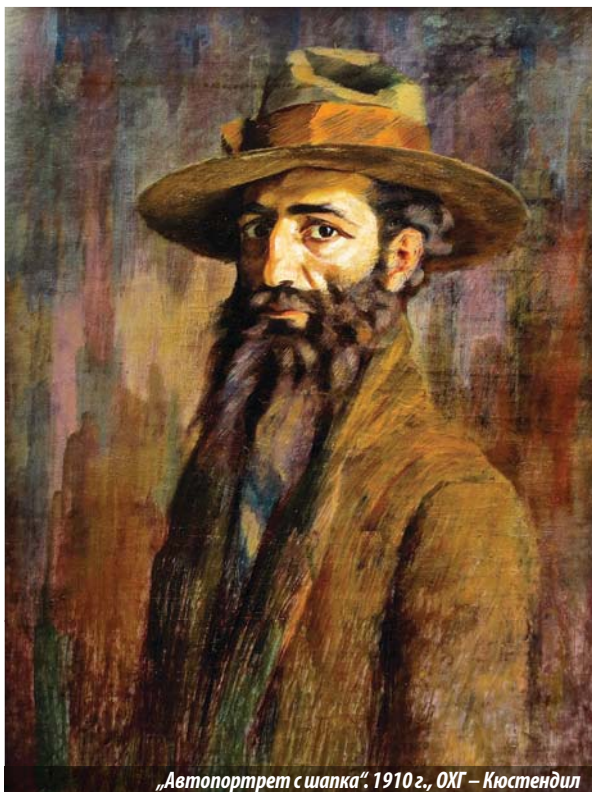

В търсене на човешкото и красивото

На 1 февруари 2022 се навършиха 140 години от рождението на Владимир Димитров-Майстора. Той е едно от големите имена в българската живопис, творбите му притежават изразителни цветове, идеалистичен рисунък и силно символно излъчване и са признати от ЮНЕСКО за част от световното културно наследство.

Значимият юбилей бе отбелязан в Кюстендил с тържествено откриване на изцяло нова експозиция, посветена на патрона на художествената галерия. В изложбата са включени около 350 творби на Майстора, различни от постоянно представяните. Всичките са собственост на кюстендилската галерия. Реставрирани са 55 произведения на художника, а други 280 – поставени в нови рамки. За първи път три четвърти от експозиционната площ е затъмнена със специална материя над оберлихта, за да бъде възможно експонирането на творби, които са на хартиен носител. Представени са подготвителни рисунки на Майстора, акварели, тушове, цветни моливи, като не по-малко от петнадесет са непоказвани досега творби. В София Владимир Димитров-Майстора бе почетен с мултимедийния проект „Светлина и дух“, реализиран по поръчка на НДФ „13 века България“. Творбата на доц. д-р Венелин Шурелов, съчетала авторска музика и визуални ефекти с фрагменти и платна от творчеството на художника, беше представена в зала „МаксиМ“ на БТА – домакин и съорганизатор на събитието. „Всяка годишнина е повод да се връщаме към неговото наследство, което отдавна е част не само от българската, но и от световната художествена съкровищница. Посланията на неговите творби всеки път ги преоткриваме отново и отново и като че ли те са все така актуални, както и тогава, когато са били създадени“, казва Слава Ива-

„Автопортрет с шапка“. 1910 г., ОХГ – Кюстендил

нова, изпълнителен директор на НДФ „13 века България“. „Искаме да дадем един знак към българите, че това е действително национално честване. Затова началото полагаме днес в БТА. Голямата ни цел, освен да разказваме за днешния ден, е да пазим паметта на България, защото всяко развитие трябва да стъпва на приемственост. Почитането към другия в България често пъти е било проблематично, а Владимир Димитров-Майстора е пример за човек, който действително се е отнасял с голяма почит към другия“, заяви генералният директор на БТА Кирил Вълчев. „Майстора винаги виждаше човешкото, красивото. Във всичко виждаше светостта, показваше смиреннието и трудолюбието. Радвам се, че съм пращичка от този свят“, споделя кметът на Кюстендил Петър Паунов. По повод на значимия юби-

лей генералният директор на БТА Кирил Вълчев показва ценни снимки и документи, съхранявани в архивите на телеграфната агенция, както и вълнуващи кадри от погребението на Майстора на 29 септември 1960 г.

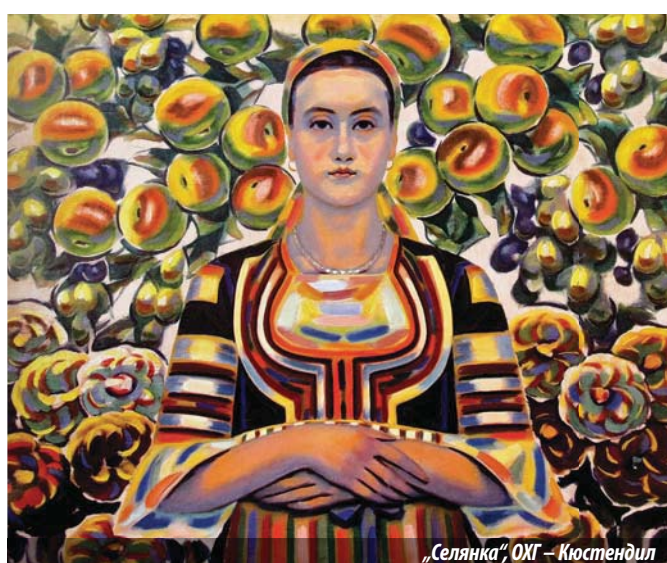
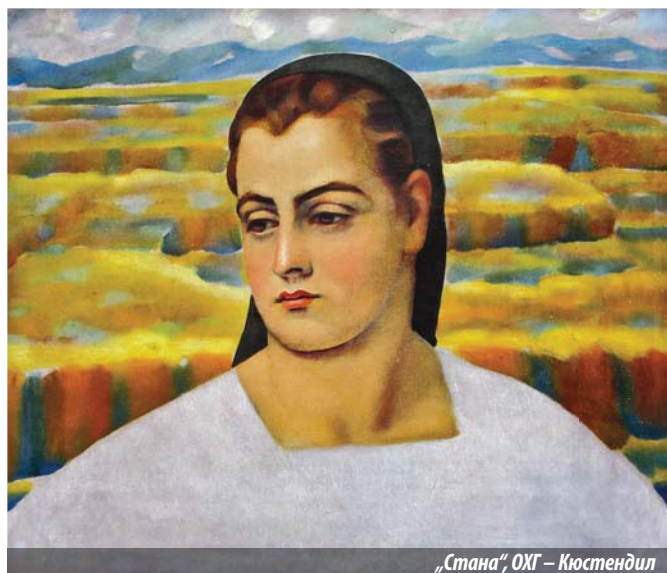
Роден през 1882 г. в граничното кюстендилско село Фролош, в семейството на Камка Стоилова-бежанка от македонското село Стар Истевник и Димитър Поппетров-бежанец от македонското влашко село Магарево, Владимир Димитров Поппетров още в ранна детска възраст посреща трудностите, които му е подготвил животът. През 1889 г., когато е едва на седемгодишна възраст, баща му бива ранен при престрелка и остава инвалид. През същата година

почива и дядо му – поп Петър, който е другата материална опора на семейството. Тези злощастни събития принуждават семейството да напусне дома си във Фролош и да се установи в Кюстендил, където майката и бащата работят срещу мизерно заплащане и едва успяват да се справят с изхранването на двете си деца – Владимир и сестра му Йорданка. Началното си образование Владимир Димитров получава именно в Кюстендил, в училището „Даскал Димитри“, след което постъпва в трикласното школо. За съжаление, крайната бедност на семейството възпрепятства учението му и той успява да завърши само втори клас (VI клас, бел. ред.).

В годините (1896–1899) Владимир Димитров работи като продавач на вестници, дърводелски работник, хотелски прислужник и бояджия.

През 1899 г. започва работата като писар в Кюстендилския окръжен съд, където остава близо четири години. Средата, в която попада там, се оказва изключително благоприятна за духовното израстване на Майстора, тъй като оттогава датират и запознанствата му с Никола Венетов и Емануил Попдимитров. На 11 май през 1903 година в гимнастическия салон на Педагогическото училище се открива първата изложба на младия художник, по инициатива на адвокати и съдии от Кюстендилския съд, които са силно впечатлени от таланта му. Няколко дни по-късно именно на него е поверена и задачата да изработи портрета на Гоце Делчев, при отслужване на панихидата в негова чест след смъртта му. През есента на същата година младият художник, подпомогнат от свои съграждани, постъпва като извънреден ученик в Рисувалното училище, гр. София, като негови преподаватели са Иван Мърквичка, Жеко Спиридонов, Петко Клисуров и Антон Митов. Въпреки факта, че е извънреден ученик, Майстора се откроява с огромните усилия, които полага и желанието да се усъвършенства. През 1908 г. в Кюстендил сред голяма мизерия умира бащата на художника. В едно от последните писма, които той изпраща на сина си, се забелязва болезнена острога в думите му относно решението на Владимир да учи: „Сине, какво ме грее мене, ако утре ти станеш и професор, когато днес баща ти умира от глад.“

През 1910 г. творецът завърш-

ва образованието си в Рисувалното училище и получава предложение да продължи обучението си в чужбина като стипендиант, но отказва. Вмес-

то това започва да работи като учител по краснопис и гимнастика в Държавна търговска гимназия „Димитър Василев“ – Свищов, където се запознава с Николай Лилиев. Между двамата творци възниква приятелство, подкрепено от общи възгледи, което се запазва за цял живот. През 1912 г. Владимир Димитров, въпреки че е освободен от военна служба, се включва в Балканската война като военен художник. На фронта той се сблъсква с действителност, която дълбоко въздейства на душевността и емоционалността на твореца и се превръща в проекция на неговите военни картини. В творбите, които създава през тези години, той се опитва да покаже битата на българските войници на фронта – почиращи войници, войници на поход или дори такива, които се греят на топлината на огъня. Една от най-силните и изпълнени с емоция творби на Майстора от този период е картината „Завръщане от фронта“. След приключването на войната, той посещава Виена за кратък период от време, след което, завръщайки се в България, решава да се отдаде изцяло на творчество.

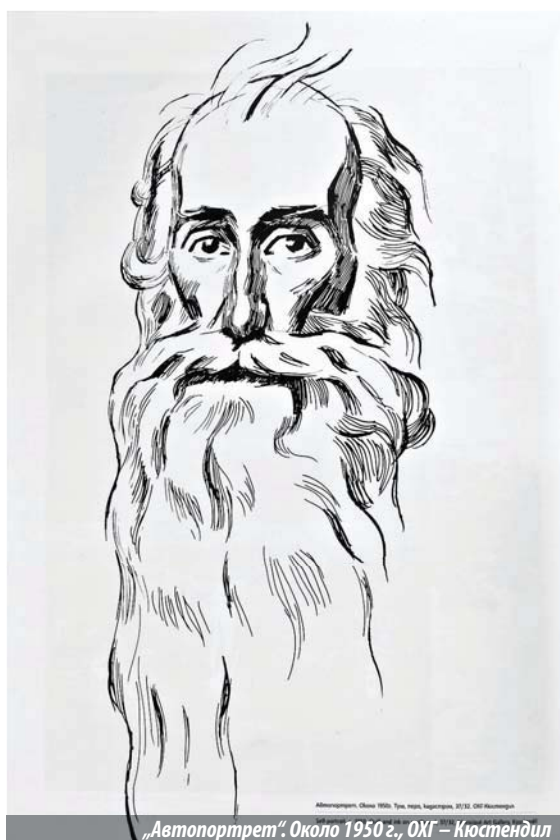
През 1921 г. Владимир Димитров преживява една от най-тежките загуби в своя живот – умира майка му, която е най-скъпият му човек и доверен приятел. Една година по-късно, през 1922 година, Майстора открива

своя самостоятелна изложба в Царския манеж, последвана от широк интерес и многобройни отзиви. С малкото събрани средства той за-

минава за Италия по покана на художника Борис Георгиев. През 1923 г. се включва с 21 картини в изложбата на римските художници. Точно с тези си творби художникът бива забелязан от американския меценат Джон Крейн, който откупува за 40 000 лирети платната от изложбата и сключва с Майстора четиригодишен договор, според който срещу 150 долара месечно той се задължава да предава на Крейн всички картини, които нарисува през следващите 4 години. И до днес това се смята за най-неизгодната сделка през целия живот и творчество на художника. През декември 1923 г. в София се организира Комитет за подпомагане на пострадалите от септемврийските събития. Част от него са Екатерина Каравелова, П. Преславски, А. Страшимиров, а като тричленна контролна комисия са назначени Кертев, Владимир Димитров и Л. Ширков. По сведения на Мицо Андонов, Комитетът събира много книги, картини и други ценни предмети, които са продадени, а събраните средства са разпределени сред нуждаещите се. Свои картини дарява и Майстора. Малко по-късно, преди заминаването си за САЩ по покана на Джон Крейн, Владимир Димитров посещава за последно Комитета, за да се сбогува с другарите. При това последно посещение изрича думите „От народа – за народа“, дарявайки немалка сума за подпомагане на пострадалите.

През 1924 г. Димитров открива своя изложба в с. Дивля – от нея са едни от най-значимите му творби – „Момиче от Калотино“, „Жетварка“, „Сестри“. Същата година се установява в Кюстендилско, като най-дълго остава в с. Шишковци, което се превръща в източник на впечатленията му за българския бит и култура и вдъхновението му в тази насока. През 1926 г., по инициатива на Джон Крейн, прекарва известно време в Цариград и в Италия, където рисува усилено. Година по-късно открива

изложба в с. Шишковци. През май 1928 г. заминава за Прага, за да предаде част от картините си на Крейн. Остава там повече от месец и се среща с някогашния си преподавател Иван Мърквичка. От тогава датира и портретът, който Майстора изработва на Мърквичка. Същата година Джон Крейн прекратява договора си с Владимир Димитров, заради настъпилата тежка икономическа криза. Настават трудни времена за Майстора, в които той се уповава на подкрепата на Министерството на народната просвета и на приятели.

Художникът се установява окончателно в с. Шишковци, където в негово ателие всъщност се превръщат кюстендилските поля. Обект на творчеството му са хубостта и нежността на българката, изобразена в красива носия с цветни шевици; трудолюбивия и честен българин, който работи на полето неуморно от изгрев до закат; отношенията между хората – братя, сестри, майки и деца, другари; удивителната българска природа във всичките и цветове и багри – разцъфналите вишневи дървета, червените макови градини,

златните житни поля. За създаването на една от своите картини самият Владимир Димитров споделя: „Един ден в Шишковци рисувах селяни, държат грозде в ръцете си. Понеже времето беше усилено и маранята задушаваше, дадох почивка на моделите и облегнах картината върху дуvara на двора. Гроздето беше докарано по форма и тон. Ние се разприказвахме за това-онова, време да мине. Неочаквано за всички ни, току се чу откъм дуvara нещо като трак, трак, трак... Кога се обърнахме, що да видим: кокошките кълват гроздето в картината. Беля работа! Тогава рекох на селяните: „Барем кокошките можем да излъжем.“ Животът му в село Шишковци всъщност е най-плодотворният период на твореца. След трайното му установяване там, той открива няколко самостоятелни изложби както в Шишковци, така и в София. През 1950 г. е награден със званието „Народен художник“ и е обявен за почетен гражданин на София, а през 1959 г. – с орден „Георги Димитров“. Владимир Димитров – Майстора умира през 1960 година в София от рак на панкреаса, а през 1972 г. тленните му останки са пренесени и положени в с. Шишковци.

Тематично и персонажно разнообразие в творчеството на Владимир Димитров-Майстора

Художникът (Автопортрети)

В историята на българското изобразително изкуство трудно може да се открие друг автор, който да е оставил толкова автопортрети. Според изследователите му, Майстора е смятал, че художникът е фокусът, през който минават съдбоносните проблеми на националната художествена култура. В този смисъл собственият лик е колкото образна интерпретация на едно конкретно лице, толкова и символен образ на съзидателния човешки дух.

Българката / Жената

Момите заемат особено място в

творчеството на Майстора. Той ги рисува най-често на фона на цветя и плодове. Това са символите на плодородието, на пълнотата и богатството на мирозданието. Фигурата и фонът изразяват хармонията между човека и природата. Образът на българската жена, вплътен в многобройните „моми“ на Майстора е жизнен, естествен и се приближава до християнските теми и сюжети и най-вече до образите на Мадоната.

Рисунки

Открояват се два типа: ескизни – подготвителни скици, образни „бележки“ за бъдещи композиции. Наред с тях художникът е оставил и значителен брой рисунки, които притежават качествата на напълно завършени творби – пейзажи, военни сюжети и мотиви.

Природата / пейзажи

За своето отношение към природата майстора споделя: „Наистина отивам към природата винаги като поклонник към „светите места“, но виновен ли съм, кажете, че тя е толкова прекрасна?“. По епичния път към съвършенството Владимир Димитров черпи сили от любовта си към българското, към историята на своя народ. Майстора вярва, че източник на духовни сили и инвенции са селото и селските хора, съхранили българските традиции и морални стойности, възможни единствено сред красотата на родната природа.

Даровете на природата / Цветя и плодове

Целостта на вселената за Майстора е възможна само в единството

между природата и нейните деца – хората. Нравствената чистота и патриархалност са съхранени най-пълноценно на село. Цветята и плодовете от градините са равни по хубост, жи-

нописни, стенописни. Художникът споделя своя принцип на работа: „Аз идеализирам момата, защото търся духа ѝ, нейното смирение, душевна чистота, целомъдрие.

„Аязмо“ 1916г. ОХГ – Кюстендил

„Слънчогледи“ 30-те години на ХХ век. ОХГ – Кюстендил

„Почивка“ ОХГ – Кюстендил

ност и духовна сила единствено на ликовите на момите. Творците, изповядвали идеите за родно изкуство, сред които е и Майстора, се обръщат към българските традиции в народното християнско творчество – ико-

красота, с цялата му тежест, с цялата чистота и болка.

В текста са използвани материали и снимки от сдружение „Българска история“ (bulgarianhistory.org), албум „Владимир Димитров-Майстора“, издание на Община Кюстендил и fund13veka.bg.